

gué faltar-se'n, fins a l'infant Joan, arquebisbe de Toledo i després de Tarragona, esperit «quiet i sensitiu», passant per les figures femenines de la infanta Constança, «flor de bondat», i de la infanta Isabel, la muller de Frederic el Bell, duc d'Àustria, de tan tràgica vida, Martínez i Ferrando ha trobat ample esmerç per a les seves aptituds d'historiador i de novel·lista. Sense separar-se per res del més estricte rigor científic, ha pogut fer reviure figures humanes, allò sens dubte que més li plau com a historiador, perquè és allò que més s'acosta a la seva vocació de literat. I no cal dir com aquesta confluència haurà estat útil per a la nostra historiografia. — F. SOLDEVILA.

Homenatge a Paul Peeters. — El Rev. P. Paul Peeters, S. I., personalitat màxima de la Societat dels Bollandistes d'ençà de la mort del P. Delahaye, i autoritat eminent en hagiografia oriental, ha estat objecte, amb motiu del seu vuitantè aniversari, de l'homenatge d'uns «Mélanges Paul Peeters», que han sortit formant els volums LXVII i LXVIII, corresponents als anys 1949 i 1950, dels «Analecta Bollandiana» (508 pàgs.+6 làms. i 500 pàgs.+4 làms.), l'aparició dels quals ha precedit de molt poc la seva mort. S'hi apleguen seixantasis monografies, la major part de les quals són dedicades, com és natural, a temes que es relacionen amb l'hagiografia i la història cristiana. Fora de la menció especial del treball de Mn. Josep Vives, dedicat a un tema nostre (*Un nuevo altar romano-cristiano en la Tarraconense*, referint-se a l'ara descoberta a Rubí l'any 1948), resulta impossible de relacionar tots els altres; però n'assenyalarem alguns, no pas perquè superin els altres, sinó perquè es refereixen a temes més generals. Tals són els de J. Zeiller, *Légalité et arbitraire dans les persécutions contre les chrétiens* (sobre la natura jurídica d'aquestes persecucions); A. Poidebard et R. Mouterde, *À propos de S. Serge: Aviation et épigraphie* (demostra com els documents obtinguts per l'aviació poden ajudar a esclarir passatges de les actes dels màrtirs); G. Bardy, *Pèlerinages à Rome vers la fin du IV siècle* (d'interès per als inicis del culte dels màrtirs a Roma); L.-E. Halkin, *Hagiographie protestante* («l'hagiographie protestante n'est pas l'hagiographie catholique, mais les biographies des martyrs [protestants] appartiennent authentiquement à la littérature hagiographique»), etc. — J. DE C. SERRA I RÀFOLS.

La inquisició a Albí. — El 1299 hi hagué a la ciutat d'Albí i altres poblacions de la diòcesi l'arrest de trenta-cinc ciutadans dels més rics i reputats, sota inculpació d'heretgia. El procés se'ns ha conservat en un manuscrit de la Biblioteca Nacional de París (ms. lat. 11847). La transcripció d'aquest manuscrit forma les dues terceres parts del llibre *The Inquisition at Albí (1299-1300)* de Georgene Webber Davis, publicat a Nova York el 1948. L'altra tercera part està formada per una Introducció en què s'estudia l'afer i els problemes que suscita, entre els quals és potser el més important el de què hi havia darrera el procés d'Albí. Hi havia solament la qüestió de l'heretgia? Hi havia, com ja fou suggerit aleshores, cobejances d'ordre econòmic? Hi havia qüestions d'ordre polític? Foren les acusacions i confessions arrencades per la tortura? Probablement totes aquestes preguntes admetrien respostes afirmatives. Les causes semblen haver-se barrejat i pot ésser que veritables heretges hagin estat possibles caps d'agitacions polítiques, que eren així eliminats o posats de banda, mentre les seves riqueses podien estimular l'acció contra ells com un mitjà d'omplir les arques episcopals. Quant a les tortures, són indubtables en el cas d'alguns dels inculpats que després revocaren llur confessió perquè els havia estat arrencada *vi tormentorum*. El que és indubtable és que persistia al Llenguadoc un estat d'inquietud i d'agitació que es